

Але в будь-якому випадку людина покликана до свідчення у світі і, отже, у державі. Християнин свідчить і перетворює життя навколо себе. Історично складалося інакше. Різні спроби поєднати християнське і державне виливалися іноді в непередбачені форми. Вдивляючись в історію і почуваючи на собі відповідальність за роки прийдешні, ми маємо зважати на уроки минулого, творячи сьогодення. Можливо досвід минулих часів вбереже людину від марних мрій і допоможе побачити їй справжній шлях християнського діяння в державі.

Література

1. Книги Священного писания. – СПб., 1905. – 74 с.
2. Лекции по Новому Завету. Евангелие от Матфея / Епископ Кассиан (Безобразов) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://azbyka.ru/otechnik/?Kassian_Bezobrazov/lektsii-po-novomu-zavetu-evangelie-ot-matteja; Кассиан (Безобразов) епис. Лекции по Новому Завету: Евангелие от Марка / Епископ Кассиан (Безобразов). – Париж-Киев, 2003; Кассиан (Безобразов) епис. Лекции по Новому Завету: Евангелие от Иоанна / Епископ Кассиан (Безобразов). – М.; Париж, 2006.
3. Карташов А.В. Церковь и государство / А. В. Карташев // Православие в жизни. – 1953. – С. 147-178.
4. Осипов А.И. Путь разума в поисках истины / А.И. Осипов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.wco.ru/biblio/books/osip14/main.htm>.
5. Костюк А. Акредитация богослов'я та світська держава.
6. Беседы на послание к Римлянам / Иоанн Златоуст [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.orthlib.ru/John_Chrysostom/riml.html.
7. Толкование на первое послание Святого Апостола Петра [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://lib.eparhia-saratov.ru/books/20f/feofilact/epistle1int/11.html>.

References

1. Knigi Sviashchennogo pisanii. – SPb., 1905. – 74 s.
2. Lektsii po Novomu Zavetu. Evangelie ot Matfeia / Episkop Kassian (Bezobrazov) [Elektronnyi resurs]. – Rezhim dostupa: http://azbyka.ru/otechnik/?Kassian_Bezobrazov/lektsii-po-novomu-zavetu-evangelie-ot-matteja; Kassian (Bezobrazov) epis. Lektsii po Novomu Zavetu: Evangelie ot Marka / Episkop Kassian (Bezobrazov). – Parizh-Kiev, 2003; Kassian (Bezobrazov) epis. Lektsii po Novomu Zavetu: Evangelie ot Ioanna / Episkop Kassian (Bezobrazov). – M.; Parizh, 2006.
3. Kartashov A.V. Tserkov' i gosudarstvo / A. V. Kartashev // Pravoslavie v zhizni. – 1953. – S. 147-178.
4. Osipov A.I. Put' razuma v poiskakh istiny / A.I. Osipov [Elektronnyi resurs]. – M., 2002. – Rezhim dostupa: <http://www.wco.ru/biblio/books/osip14/main.htm>
5. Kostiuk A. Akredytatsiia bohoslavia ta svitska derzhava.
6. Besedy na poslanie k Rimlianam / Ioann Zlatoust [Elektronnyi resurs]. – Rezhim dostupa: http://www.orthlib.ru/John_Chrysostom/riml.html

УДК 930

Чабан Неля Анатоліївна
аспірантка, Інститут мистецтвознавства,
фольклористики та етнології
ім. М.Т. Рильського НАН України
e-mail: chaban.nelia@gmail.com

ЗМІНИ В ПОБУТІ ОДЕСИТІВ НА МЕЖІ ХХ-ХХІ СТ.: дошлюбне спілкування, весільна обрядовість

У статті висвітлено сучасну дошлюбну та весільну обрядовість та їх функціонування в Одесі. До уваги взято спогади респондентів із різними термінами проживання в місті, з вищою освітою – в основному педагогічною чи медичною. На основі польового дослідження проаналізовано, які обряди зберегло ХХ століття та які нові культурно-духовні надбання воно сформувало. Охарактеризовано культурну ідентичність жителів Одеси, яка свідчить про зберігання елементів традиційної обрядовості в умовах трансформацій.

Ключові слова: побут, дошлюбне спілкування, весільна обрядовість, сім'я, Одеса.

Чабан Неля Анатольевна, аспирантка, Институт искусствоведения, фольклористики и этнологии им. М.Т. Рильского НАН Украины

Изменения в быту одесситов на рубеже ХХ-ХХІ вв.: добрачное общение, свадебная обрядность

В статье рассмотрено современную добрачную и свадебную обрядность и их функционирование в Одессе. Опрошены респонденты с разными терминами проживания в городе, с высшим образованием – в основном педагогическим или медицинским. На основе полевого исследования проанализировано, какие обряды сохранил ХХ век и что внес нового в культурно-духовном плане. Охарактеризовано культурную идентичность жителей Одессы, которая свидетельствует о сохранении элементов традиционной обрядности в условиях трансформаций.

Ключевые слова: быт, добрачное общения, свадебная обрядность, семья, Одесса.

Chaban Nelia, postgraduate M. T. Rylsky Institute of Art, Folklore Studies and Ethnology Institute

Changes in the everyday life of the Odessa population at the end of the 20-beginning of the 21 centuries concerning premarital communication, wedding rituals

The article deals with modern rites of premarital and marriage ceremonialism, their functioning in Odessa area. Respondents with different intervals of residence in this area were taken in to the attention; all of them have with higher education, mostly pedagogical and medical. Based on the field study the analysis was made of what ceremonies were still kept in the XX century and what new cultural and spiritual legacy were formed. The cultural identity of Odessa residents was described, which testifies to the keeping of the elements of the traditional rites.

The partial representation of everyday life as an element of the national integrity and identity leads to attempts to describe and track changes in the lives of citizens upon the beginning of the XXI century. The objective involves discovering the customary law in a modern Ukrainian family, exploring household activities. These elements of life cannot be imagined without the customs and rituals that have a direct impact on the environment in which they have their place. The article highlights contemporary ceremonies of premarital and marriage rituals, their functioning in Odessa area. Based on field research, the analysis was made as to what ceremonies the XX century kept intact, what new cultural and spiritual heritage it formed, what of the past is preserved in our days and what is not. The article reveals details of the premarital interaction ritual of the young people at the turn of the XX-XXI centuries that can be used for further research. The wedding town rituals and how they differ from the traditional ones are highlighted in their entirety.

The author examines the cases that are peculiar to Odessa and which are accounted for by the multinational nature of the city. A descriptive method that was used gives the representation of the state of modern urban family with its way of life, social and domestic problems and the struggle for life, a continuous race that has not left any place and time for ethics, spirituality, culture, wisdom or morality, which was the reason for leveling the traditions. The make-up and perception of reality is changing due to the impact of globalization, the development of technology and science, political and religious changes, the influence of other cultures on all aspects of life in Ukraine. The respondents with different intervals of residence in Odessa were taken to the attention; all of them are with mostly pedagogical and medical college education. The cultural identity of residents of Odessa has been characterized, which demonstrates that elements of traditional rituals are kept intact under conditions of the transforming time.

Key words: a way of life, premarital intercourse, wedding ritual, wedding ceremonialism, family, Odessa.

Сучасна українська етнологічна наука, накопичивши величезний досвід дослідження традиційної сільської культури, сьогодні дедалі більше звертає погляд на місто, яке витворює свій тип культури, що є, по суті, нашаруванням, поєднанням як традиційних звичаїв та обрядів, так і нових обрядодій, зумовлених новим способом життя та модусом мислення (термін Софії Грици) нового, урбанізованого, середовища. Над цією тематикою працюють такі дослідники, як: В.Борисенко, О.Поріцька, І.Щербак, О.Боряк, М.Маєрчик, А. Забловський, Л. Артюх, В. Горленко, Н.Жмуд, С. Лазюк, Т. Руденко, Ю. Сидорюк, В.Ткачова, Л. Усанова.

Нагальна потреба у вивченні родини, її психоетнічних проявів, типологізації етнокультурних явищ постала наприкінці ХХ-ХХІ ст. Звернення до даної теми має суттєве підґрунтя, оскільки багатонаціональне українське місто на сьогоднішній день малодосліджене з погляду етнологічної науки. Науковим доробком із зазначеної теми є праці, що мають на меті дослідити, проаналізувати та донести до широкого загалу побут, є праці В. Наулка та А. Гнатишина, О. Онищенко. Окремої уваги заслуговують праці М. Борисенко "Побут міських мешканців України в 30-х роках ХХ століття", О. Кравець "Побут і звичаї українського народу: історико-етнографічний нарис". О.Удод зазначає, що для розуміння соціально-психологічного клімату у суспільстві і того, як він вплинув на внутрішньосімейні стосунки, потрібне оприлюднення побуту, психологізації повсякденного життя та ставлення людини до повсякденних проблем [1, 12].

Городяни, як і зараз, так і в минулому столітті, відрізнялись від мешканців сільської місцевості. Місто за своєю специфікою (різнонаціональний склад, різний термін проживання в умовах урбанізованого середовища, інші типи господарських занять тощо) зумовлює нові соціально-побутові проблеми, а людина у ньому перестає бути об'єктом спостереження і контролю громади, що, у свою чергу, веде до зміни етичних уявлень, скорочення чи нівелювання традицій та звичаїв. Дійсність змінюється за рахунок глобалізації, розвитку техніки та науки, політичних, економічних та релігійних змін, під впливом інших культур. Так, оселя зазвичай вже не оздоблюється та не охороняється іконою або рушником, а прикрашається ознаками інших культур або сучасних тенденцій. Стосується це й одягу та більшості матеріальних цінностей сучасного українця.

Залишається відкритим питання етнографії міста, яке консолідується і є тривалим процесом. Наше дослідження є спробою долучитися до цього процесу та з'ясувати, які сімейні цінності мають місце в житті родини, розкрити функцію звичаєвого права українців у сучасній сім'ї, охарактеризувати вплив на їх формування культурно-духовних надбань, висвітлити локальні особливості обрядовості сучасної міської української сім'ї. Об'єктом дослідження стала сім'я міста Одеси – з її звичаями та побутом. Робота базується на польовому дослідженні, проведеному в м. Одеса восени 2013р.

Якщо ХХ ст. мало свої межі дозволеного, то вже ХХІ ст. ознаменувалось масою різноспрямованої інформації, гендерними проблемами, коли жінки змінюють свою роль в родині та суспільстві. Сьогодні, перш ніж одружитись, більшість прагне самореалізації як в професійному, так і в інтелектуальному плані. Така тенденція в урбанізованому середовищі має більше вираження, ніж в сільській місцевості. Як і раніше, українська сім'я укладається за взаємною симпатією чоловіка та жінки, але модель української сім'ї змінюється. Родинна обрядовість частково втрачає свої першочергові функції оберігати та застерігати, молоде подружжя все більше не дотримується низки обрядів, усталених віковою традицією.

Одним із важливих питань є ті звичаї та обряди, які мають місце в сучасній українській родині: чи вони з часом змінилися, чи асимілювались, що збереглося, а що – ні тощо.

Говорячи про побут Одеси, не можна не згадати про багатонаціональність міста (близько 133 національностей в місті та області), нашарування і взаємовпливи культур та світоглядів, як результат – прояв самобутності духу міста. Серед опитаних респондентів переважна більшість українці за походженням, також є болгари, росіяни. Інформаційна база проведеного дослідження свідчить, що, попри полікультурний характер міського життя, в сім'ї має місце збереження певних національних традицій. Урбанізаційний процес також впливає на формування культури і побуту сім'ї в місті. В респондентів, які проживають у місті з народження, сімейні традиції більш уніфіковані (чверть опитаних), респонденти ж, які приїхали до міста з різних районів Одеської області та інших областей України, зберігають певний досвід традиційної культури тієї місцевості, звідки походять. Це частина їх внутрішньої сутності, життєвого досвіду. У пам'яті зберігаються звичаї, обряди, учасниками і свідками яких вони були. Багато з опитаних не поривають родинні зв'язки з рідним краєм. Відповідаючи на поставлені запитання, вказують на те, як "тут, в Одесі", і як "у нас", при цьому уточнюючи, що пам'ятають, чого не дотримуються, а що є незмінним.

Досліджуючи побутове та культурне життя одеситів, головними підкатегоріями стали елементи родинної обрядовості, дошлюбного спілкування молоді, весільної та поховальної обрядовості, взаємовідносин між членами родини, найпоширеніші свята, народна творчість та мистецтво, народний одяг, традиції облаштування житла, хатні обереги, релігія, медицина, виховання дітей, дозвілля, харчування – традиційні та обрядові страви, обрядовий хліб.

Для об'єктивності та культурної опосередкованості дослідження респондентами виступала міська інтелігенція, як правило – лікарі та вчителі, наукові співробітники, працівники установ. Всі респонденти мають вищу освіту та науковий ступінь. Роки, що прожили в Одесі, можна поділити на такі категорії: до 20 років – майже половина опитаних, чверть мають стаж проживання в місті 20-40 років, третина – понад 40 років.

Родинний побут та затишок розпочинається зі знайомства дівчини та хлопця. Знайомились майбутні наречені, як правило, десь на відпочинку – на танцях, на дні народження або весіллі в знайомих, на хрестинах. Третина опитаних познайомились з чоловіком (дружиною) в інституті, де обоє навчались.

Самобутнє явище дошлюбного спілкування молоді в Україні завжди було одним з актуальних питань для дослідження, воно по-різному проявлялось в містах та селах. Вулиця з усією своєю різноманітністю обрядодій була звичним явищем для пересічного українця, чого не можна сказати про жителів міста: "На улицах у городі ніяких ігрищ нема, бо і моди нема, а може потому, що тут заперт на улицах бізчинствувать. Тут у мяча, в шара, цурки, і кузьмірки ни гуляють ніхто, ні дівчата, ні хлопці. А коли хто охотний до гулянки, то гуляють у кеглі в саду ... на вичорах кромі танців та пісень нима нічого, а на собранія після скакання гуляють у карти, прицім співають, потім гуляють у панаса" [2, 451]. На зламі XX-XXI століть в Одесі також молоді люди зазвичай мали нагоду спілкуватись та знаходити собі пару на так званих "гуляннях", що інтерпретувались до сучасного розуміння та виражались в різних формах зібрання молоді.

Збереглась традиція, коли чоловік стає ініціатором одруження – половина випадків в опитаних, інша половина брали шлюб за обоюсторонньою згодою. Нерідко в українських сім'ях був факт, коли батьки вирішували долю дітей, коли молоді мали намір взяти шлюб, який вирішував їх подальшу долю: "Як хлопцеві минає 18, а дівчині 16, то батьки починають думати про їхнє одруження" [3, 149]. Зафіксований момент, коли ініціатором одруження була дівчина.

До цивільного шлюбу помітно різне ставлення в одеситів. Третина респондентів дали негативні відповіді на дане питання, виражаючи своє позитивне чи "нормальне" ставлення. Як правило, люди обґрунтовують його, називаючи "новшеством", "притираються одне до одного".

Перш ніж зробити один з найважливіших кроків в своєму житті та стати на весільний рушник, одесити спершу деякий час зустрічаються – в середньому 1-3 роки. Та мають місце й поодинокі випадки, коли так зване зустрічання завершується на третьому тижні або сягає 8 років.

Обряди сватання та весілля частково збереглися завдяки тому, що "так прийнято", так було в батьків та самі батьки брали в цьому безпосередню участь. В більшості випадків обряд сватання зберігся у вигляді домовленості між сватами. Сватання в одеситів не збереглося, є елементи, що відносяться до обряду, як, до прикладу хліб та рушники, що приносили з собою до нареченої свати: "Сватання було з етнічними елементами (молодий прийшов з батьками та хлібом), звичайно, що все було вже більш на сучасний манер" (МЛ). Така тенденція прослідковується в опитаних, що мають невеликий досвід життя в місті. Або чоловік чи дружина з сільської місцевості, тому в них ще збереглися уявлення та певний обов'язок перед батьками, родичами. Хто ж проживає в місті з народження або з інших причин, сватання не мали: "Як тако-го не було, була зустріч батьків молодих і попередня домовленість про весілля" (СГМ).

Обрядовий хліб, як неодмінний атрибут весілля, в більшості зберігся – це коровай, яким батьки проводжають молодих до шлюбу і зустрічають. Майже всі респонденти зазначають, що випікання короваю було "на замовлення", деякі пекли в родині. Про коровайний обряд окремі респонденти зазначають: "Робили це жінки, які збиралися і допомагали в приготуванні до весілля, навіть співали обрядові пісні. На щасливе подружнє життя. Коровай прикрашали шишками, голубками" (МЛ), "Випікалося – коровай і весільне печиво: калачі, шишки для молоді – в четвер, збиралися жінки (родичі, сусідки), які випікали коровай і все печиво" (КТІ). Мало місце і випікання двох короваїв (в родині молоді й моло-

дого): "Коровай і шишки (печиво, яким обдаровували молодь) випікали окремо родина молодого і родина молоді" (СГМ). Щодо весільного печива, про яке згадують респонденти, то це шишки, калачі і різновид короваю – дивень (ЧКВ).

Деякі жінки згадують перед весіллям вінкоплетини. Відповідно до їх походження маємо варіативність обрядодій: "Були вінкоплетини з барвінку. Тоді були калачики. Плели віночки. На дівич-вечір це було. Барвінку було мало, бо весілля відбувалось пізньої осені. Плели невеличкі віночки і прикрашали ними калачики" (МЛ), "Це в нас обов'язково. З чотирьох кутків починають плести вінець молоді. Із барвінку з червоною стрічкою плетуть одною ниткою (не можна, щоб переривалась). Стають чотири дівчини по кутках і так одна до одної переплітають, спочатку хліб передають по нитці, гроші" (КОВ).

Дівич-вечір та парубоча вечірка не мають явного вираження. Майже всі з опитаних одеситів не святкували перед весіллям нічого подібного, більше це було в довільній формі сучасної вечірки. Цікаво, що з відмиранням традиційних весільних дівочих і парубочих вечірок у деяких селах півдня Одещини збереглась давня форма запросин померлих родичів, батьків і сусідів: "Молодий зі старшим дружбою запрошує своїх гостей і рідних, молода з старшою дружкою – своїх. По дорозі молодий та молода ні в якому разі не повинні зустрітись. І якщо в родині молодих є померлі дід, баба, родичі, то молоді спочатку йдуть запрошувати їх на цвинтар (підходять до могили, ставлять на могилу шишку і запрошують), потім йдуть до всіх "живих".

Саме ж весілля проходило за схемою: РАГС – ресторан. У половини респондентів було дотримання елементів обрядовості, інші ж святкували вдома або в селі у батьків. Йшли до шлюбу здебільшого разом. Молодий з поїздом приходив за нареченою, батьки молоді зустрічали молодого хлібом, сіллю на рушнику. Традиційний викуп зберігся в невеликій кількості городян (частина молодят їхали порізно до РАГСУ, відповідно, в них навіть викупу як такого не було), наречений або дружба мав в старшої дружки викупити молоду, до викупу дружка мала підготувати конкурси. В тих респондентів, де збереглися традиції українського весілля, в домі молоді поїзд молодого зустрічали батьки з хлібом: "Чоловік прийшов з двома хлібами, його зустріли мої батько з мамою теж з хлібами (був обмін хлібами 3 рази), далі батьки запросили молодого до хати", "Молодий з боярами мають викупити молоду. Продає наречену старший чи молодший брат нареченої або ж інші брати, родичі (головні чоловіки з роду)" (ЧКВ).

По-різному проводжали з дому молодих, де лише мати молоді, де батько з матір'ю. При цьому обов'язковим атрибутом залишався обрядовий хліб (у вигляді хліба чи короваю). Є випадки з локальними особливостями: "Батьки проводжали з хлібом, були присутні бабусі з дідусями та рідня, проводжали з хлібом і з плачем. Молоді йшли з короваєм, в кожного був свій. На короваєві молоді лежало зілля – гілочка шпаругусу (батьки молоді походять з Хмельниччини, з Новодунаєвського р-ну, зілля привезла бабуся) або така особливість: "Існує звичай, коли молоді вийшли за ворота – вслід за ними виливати чисту воду, щоб життєва дорога була легкою" (ЧТМ). Зафіксований і момент лімінального переходу: "Мати проводжала. Виводила за хустинку з хати аж за ворота" (ЛНВ). Одна з респонденток розповіла про ще одну цікаву особливість, коли по дорозі до шлюбу молодих "супроводжував" з хлібом батько нареченої: "... батько з хлібом йшов поряд з молодою по вулиці – проводячи так її" (ПСС).

У наш час городяни все більше використовують в оберегах ще й святу воду, ікону, якою проводжають молодих з дому: "Батьки молоді з хлібом проводжають. Благословили іконою, коли вийшли з хати молоді, повернулись до батьків, мати окропила їх свяченою водою та посіяла "парними" монетами, житом, цукерками, щоб добре, солодко і в парі прожили подальше життя" (з розповіді дівчини, що під час інтерв'ю перебувала в шлюбі тиждень).

З прикмет та прогнозів на майбутнє життя молодих городяни знають та дотримувались: "У нас вінчальні свічки запалювали уже на самому весіллі, а до того при розпису той, хто стане першим на рушник. Там ще й з короваєм було, хто більший кусок відламає. Вінчальні свічки запалювали не тільки на весіллі (потім їх молода і молодий гасили), а й на кожну річницю" (МЛ), "Якщо падає дощ, то буде щасливе життя. Хто відламає більший кусок короваю, той буде головнішим у сім'ї" (ОВМ), "Бокал у кого даліше відлетить" (мається на увазі, коли молоді приїжджають до ресторану, вони мають випити з бокалів та відкинути їх назад якнайдалі так, щоб розбити на щастя" (КСМ), "Коли виходили з церкви, я оглянулася, то баби зашепотіли, що все життя буду оглядатися на інших" (ЛНВ), "Коли дають присягу під час вінчання, то кажуть, щоб чоловік приступив плаття молоді (щоб керувати) (КОВ), "Хто першим стане на кожух (перед порогом у будинку нареченого)" (ЯТМ).

Одесити, які одружувались в радянські часи, майже не вінчалися. Зараз же обряд вінчання стає актуальним, вінчаються молоді пари та хто прожив в шлюбі певний час. Стає популярна виїзна реєстрація.

Після шлюбу молодята в місті "святковим кортежем спочатку здійснюють прогулянку по місту з фотозйомкою в різних куточках Одеси, потім їдуть в ресторан, де проходить подальше святкування" (найпоширеніший варіант) (СГМ). У кого весілля відбувалось в селі, зазначають різні варіанти: "Кожен повертається на своє весілля. Потім молодий приходив за молодою", "Зазвичай в ті часи, коли було в мене весілля, молоді, якщо проживали в одному селі, поверталися кожен поодиноці до себе додому, а оскільки мій наречений був з іншого села, то весілля одного дня було в нашому селі, другого дня було в домі нареченого. Ми після шлюбу поверталися разом до мене додому" (КТІ).

В Одесі мешкає велика кількість людей, які не є корінними одеситами, тому деякі традиції є результатом асиміляційних процесів. З часом обряди втрачають свою актуальність, але їх ще дотри-

муються. До прикладу, в болгарських селах, що на півдні Одеської області, побутує звичай перепиняти, коли молоді повертаються додому. Зберігається традиція переливати молодим дорогу "за що старший дружба нагороджував грішми того, хто переливав" (КТІ), в іншому варіанті "роздають калачі, солодке по дорозі додому з вінчання тим, хто стоїть дивиться" (КОВ). В основному, самі ж городяни не знають такої традиції, деякі, коли були на сільському весіллі, бачили подібне та в самих такого не було. Зустрічають молодих після шлюбу батьки, в більшості випадків – короваем.

Посагу в традиційному значенні цього поняття зараз не дають, здебільшого в респондентів це були гроші, постільна білизна та посуд, а за придане молодого взагалі ніхто й не чув. Елементи обрядодій самого весілля почасти відображались та відображаються по-різному, найчастіше це хліб-сіль, рушник, коровай та вельон, який замінюють хусткою, не прив'язуючись до часу.

Самооцінка культурної ідентичності жителів Одеси свідчить про зберігання елементів традиційної обрядовості. Про те, що весілля увібрало в себе елементи традиційного українського, ствердно відповіла більша частина респондентів, за сучасним зразком весілля проходило в третини, також зафіксовані випадки болгарських народних звичаїв.

Проаналізувавши дошлюбне спілкування та весілля городян останніх десятиліть, можна побачити, як в традицію увірвалася сучасність, розітнувши всі кордони обрядів. Як правило, на першооснову нашарувався світогляд з новими правилами життя, що вже дають плоди. Залишається сподіватись, що відродження національної свідомості українців у подальшому набере сили для повернення до етнічної повноти свого Роду. І ця повнота буде присутня не лише в одиничних проявах.

Примітки (список інформантів)

	Записала Н. Чабан у вересні 2013 р. в м. Одеса:
СЛП	– Савотієва Любов Павлівна, 1955 р.н.
МЛ	– Мілентіва Людмила, 1970 р.н., родом з Вінничини.
СГМ	– Слотвинський Геннадій Михайлович, 1967 р.н.
КТІ	– Козланюк Тетяна Іванівна, 1969 р.н.
ЧКВ	– Чебан Катерина Василівна, 1988 р.н.
КОВ	– Кошова Ольга Василівна, 1978 р.н., родом з Франківщини.
ПСС	– Поліщук Світлана Сергіївна, 1990 р.н.
ОВМ	– Ославський Валерій Михайлович, 1978 р.н.
ПКВ	– Павленко Костянтин Віталійович, 1987 р.н.
ЛНВ	– Левицька Наталя Володимирівна, 1970 р.н.
КСМ	– Кобилянська Світлана Миколаївна, 1979 р.н.
ПДК	– Проданов Дмитро Костянтинович, 1950 р.н.

Література

1. Борисенко М. Побут міських мешканців України в 30-х роках XX століття / Мирослав Борисенко // Етнічна історія народів Європи: зб. наук. праць. – 2008. – № 24.
2. Дикарев М. Збірки сільської молоді на Україні / Митрофан Дикарев // Народна культура українців: життєвий цикл людини: історико-етнологічне дослідження у 5 т. / за наук. ред. М. Гримич. – К., 2010. – Т.2: Молодь, молодість. Молодіжна субкультура. – С. 451-454.
3. Несен І. Участь молоді у родинній обрядовості українців / Ірина Несен // Народна культура українців: життєвий цикл людини: історико-етнологічне дослідження у 5 т. / за наук. ред. М. Гримич. – К., 2010. – Т.2: Молодь, молодість. Молодіжна субкультура.
4. Кравець О. Сімейний побут і звичаї українського народу: Історико-етнографічний нарис / О.М. Кравець. – К. : Наукова думка, 1966. – 200с.
5. Культура і побут населення України: [навч. посібник] / В. І. Наулко, Л. Ф. Артюх, В. Ф. Горленко та ін. – 2-е вид., доп. та перероб. – К.: Либідь, 1993. – 281 с.

References

1. Borysenko M. Pobut miskykh meshkantsiv Ukrainy v 30-kh rokakh XX stolittia / Myroslav Borysenko // Etnichna istoriia narodiv Yevropy: zbirnyk naukovykh prats. – 2008. – № 24. – S.12.
2. Dykarev M. Zbirky silskoi molodizhy na Ukraini / Mytrofan Dykarev // Narodna kultura ukrainsiv: zhyttievyy tsykl liudyny: istoryko-etnolohichne doslidzhennia u 5 t. / za nauk. red. M. Hrymych. – K., 2010. – T.2: Molod, molodist. Molodizhna subkultura. – S. 451-454.
3. Nesen I. Uchast molodi u rodynnii obriadovosti ukrainsiv / Iryna Nesen // Narodna kultura ukrainsiv: zhyttievyy tsykl liudyny: istoryko-etnolohichne doslidzhennia u 5 t. / za nauk. red. M. Hrymych. – K., 2010. – T.2: Molod, molodist. Molodizhna subkultura. – S. 149.
4. Kravets O. Simeinyi pobut i zvychai ukrainskoho narodu: Istoryko-etnografichnyi narys / O.M. Kravets. – K. : Naukova dumka, 1966. – 200s.
5. Kultura i pobut naselennia Ukrainy: [navch. posibnyk] / V. I. Naulko, L. F. Artiukh, V. F. Horlenko ta in. – 2-e vyd., dop. ta pererob. – K.: Lybid, 1993. – 281 s.